

Codul muncii

Legea dialogului social și legislație conexă

Ediție îngrijită și adnotată de
Avocat dr. Marius Eftimie

Actualizată la data de 29 mai 2023

Cuprinde modificările
aduse prin **O.U.G. nr. 42/2023**
și **Legea nr. 140/2023**

Titlul I. Dispoziții generale

Capitolul I. Domeniul de aplicare

Art. 1. [Obiectul reglementării] (1) Prezentul cod reglementează domeniul raporturilor de muncă, modul în care se efectuează controlul aplicării reglementărilor din domeniul raporturilor de muncă, precum și jurisdicția muncii.

(2) Prezentul cod se aplică și raporturilor de muncă reglementate prin legi speciale, numai în măsura în care acestea nu conțin dispoziții specifice derogatorii.

(3)^[1] De la prevederile art. 39 alin. (1) lit. m¹), art. 40 alin. (2) lit. j), art. 194 alin. (2) pot fi prevăzute prin legi speciale dispoziții specifice derogatorii numai pentru raporturile de muncă sau de serviciu desfășurate de personalul din cadrul serviciilor publice de urgență, personalul din cadrul sistemului de apărare, ordine publică și securitate națională, personalul diplomatic și consular, magistrați, personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea, respectiv pentru raporturile de serviciu ale funcționarilor publici.

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 16/2016 (M. Of. nr. 110 din 9 februarie 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 1, art. 231 și art. 278 alin. (2) din Legea nr. 53/2003 – Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 55 din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare, art. 2 alin. (1) lit. f) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, și art. 109 din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu modificările și completările ulterioare, a stabilit:

„Prevederile Codului muncii se aplică raporturilor juridice dintre primar/viceprimar și unitatea administrativ-teritorială, dacă legi speciale nu conțin dispoziții specifice, inclusiv după încetarea mandatelor”.

Notă. Legea nr. 393/2004 și Legea nr. 188/1999 au fost abrogate prin O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019). Pentru textele corespondente în prezent, a se vedea art. 231 și art. 536 din Codul administrativ.

Notă. A se vedea și: ► Legea nr. 360/2002 privind Statutul polițistului (M. Of. nr. 440 din 24 iunie 2002); ► Legea nr. 514/2003 privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier juridic (M. Of. nr. 867 din 5 decembrie 2003); ► Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperăției, republicată (M. Of. nr. 368 din 20 mai 2014); ► art. 365-562 din O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019); ► art. 16 din Legea nr. 145/2019 privind statutul polițiștilor de penitenciare (M. Of. nr. 631 din 30 iulie 2019); ► Legea nr. 270/2020 privind munca în domeniul pescuitului maritim (M. Of. nr. 1141 din 26 noiembrie 2020); ► O.U.G. nr. 50/2022 pentru reglementarea muncii în domeniul maritim (M. Of. nr. 382 din 19 aprilie 2022); ► Legea nr. 111/2022 privind reglementarea activității prestatorului casnic (M. Of. nr. 402 din 27 aprilie 2022); ► O.U.G. nr. 21/2023 privind Statutul lucrătorului cultural profesionist (M. Of. nr. 297 din 7 aprilie 2023).

Art. 2. [Subiectele reglementării] Dispozițiile cuprinse în prezentul cod se aplică:

a) cetățenilor români încadrați cu contract individual de muncă, care prestează muncă în România;

^[1] Alin. (3) al art. 1 a fost introdus prin art. I pct. 1 din Legea nr. 283/2022.

b) cetățenilor români încadrați cu contract individual de muncă și care prestează activitatea în străinătate, în baza unor contracte încheiate cu un angajator român, cu excepția cazului în care legislația statului pe al cărui teritoriu se execută contractul individual de muncă este mai favorabilă;

c) cetățenilor străini sau apatrizi încadrați cu contract individual de muncă, care prestează muncă pentru un angajator român pe teritoriul României;

d) persoanelor care au dobândit statutul de refugiat și se încadrează cu contract individual de muncă pe teritoriul României, în condițiile legii;

e) ucenicilor care prestează muncă în baza unui contract de ucenicie la locul de muncă;

f) angajatorilor, persoane fizice și juridice;

g) organizațiilor sindicale și patronale;

h)^[1] persoanelor angajate, care prestează muncă legal pentru un angajator cu sediul în România.

Notă. 1. A se vedea și art. 8 din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (J.O. L 177 din 4 iulie 2008): „*Contractele individuale de muncă. (1) Contractul individual de muncă este reglementat de legea aleasă de părți în conformitate cu articolul 3. Cu toate acestea, o astfel de alegere nu poate priva angajatul de protecția acordată acestuia în temeiul dispozițiilor de la care nu se poate deroga prin convenție în virtutea legii care, în absența unei alegeri, ar fi fost aplicabilă în temeiul alineatelor (2), (3) și (4) din prezentul articol. (2) În măsura în care legea aplicabilă contractului individual de muncă nu a fost aleasă de părți, contractul este reglementat de legea țării în care sau, în lipsă, din care angajatul își desfășoară în mod obișnuit activitatea în executarea contractului. În cazul în care angajatul este angajat temporar într-o altă țară, nu se consideră că și-a schimbat locul de desfășurare a muncii în mod obișnuit. (3) În cazul în care legea aplicabilă nu poate fi determinată în temeiul alineatului (2), contractul este reglementat de legea țării în care este situată unitatea angajatoare. (4) În cazul în care reiese din circumstanțele de ansamblu ale cazului că respectivul contract are o legătură mai strânsă cu o altă țară decât cea menționată la alineatul (2) sau (3), se aplică legea acelei alte țări.*

2. A se vedea, cu referire la lit. c) și d) ale art. 2, și: ► art. 16 alin. (3) C. Rom.; ► O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată (M. Of. nr. 421 din 5 iunie 2008); ► O.G. nr. 25/2014 privind încadrarea în muncă și detașarea străinilor pe teritoriul României și pentru modificarea și completarea unor acte normative privind regimul străinilor în România (M. Of. nr. 640 din 30 august 2014).

3. A se vedea, cu referire la lit. b) a art. 2, și Legea nr. 156/2000 privind protecția cetățenilor români care lucrează în străinătate, republicată (M. Of. nr. 180 din 23 februarie 2022).

4. A se vedea, cu referire la lit. e) a art. 2, și Legea nr. 279/2005 privind ucenicia la locul de muncă, republicată (M. Of. nr. 498 din 7 august 2013).

5. Cu referire la lit. g) a art. 2, a se vedea și Legea nr. 367/2022 privind dialogul social (M. Of. nr. 1238 din 22 decembrie 2022).

Hotărâri C.J.U.E. Cauzele conexe C-152/20 și C-218/20, SC Gruber Logistics, Hotărârea din 15 iulie 2021, curia.europa.eu – Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Legea aplicabilă obligațiilor contractuale – Regulamentul (CE) nr. 593/2008 – Art. 3 și art. 8 – Legea aleasă de părți – Contracte individuale de muncă – Lucrători care își desfășoară activitatea în mai multe state membre – Existența unor legături mai strânse cu o altă țară decât cea în care sau din care angajatul își desfășoară în mod

^[1] Lit. h) de la art. 2 a fost introdusă prin art. 1 pct. 2 din Legea nr. 283/2022.

obișnuit activitatea sau decât cea în care este situată unitatea angajatoare – Noțiunea de „dispoziții de la care nu se poate deroga prin convenție” – Salariu minim:

1) Art. 8 alin. (1) din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) trebuie interpretat în sensul că, atunci când legea care reglementează contractul individual de muncă a fost aleasă de părțile la acest contract, iar aceasta este diferită de cea aplicabilă în temeiul alin. (2), (3) sau (4) al acestui articol, este necesar să se excludă aplicarea acesteia din urmă, cu excepția „dispozițiilor de la care nu se poate deroga prin convenție” în virtutea acesteia, în sensul art. 8 alin. (1) din regulamentul menționat, sub incidența cărora pot intra, în principiu, normele referitoare la salariul minim.

2) Art. 8 din Regulamentul nr. 593/2008 trebuie interpretat în sensul că:

– pe de o parte, părțile la un contract individual de muncă sunt considerate libere să aleagă legea aplicabilă acestui contract chiar și atunci când prevederile contractuale sunt completate de dreptul național al muncii în temeiul unei dispoziții naționale, cu condiția ca dispoziția națională în cauză să nu oblige părțile să aleagă legea națională ca lege aplicabilă contractului, și

– pe de altă parte, părțile la un contract individual de muncă sunt considerate, în principiu, libere să aleagă legea aplicabilă acestui contract, chiar dacă clauza contractuală referitoare la această alegere este redactată de angajator, lucrătorul limitându-se să o accepte.

Capitolul II. Principii fundamentale

Art. 3. [Libertatea muncii] (1) Libertatea muncii este garantată prin Constituție. Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit.

(2) Orice persoană este liberă în alegerea locului de muncă și a profesiei, meseriei sau activității pe care urmează să o presteze.

(3) Nimeni nu poate fi obligat să muncească sau să nu muncească într-un anumit loc de muncă ori într-o anumită profesie, oricare ar fi acestea.

(4) Orice contract de muncă încheiat cu nerespectarea dispozițiilor alin. (1)-(3) este nul de drept.

Notă. A se vedea și: ► art. 41 alin. (1) C. Rom.; ► art. 15 CDFUE; ► art. 23 parag. 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului; ► art. 6 parag. 1 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

Art. 4. [Interzicerea muncii forțate] (1) Munca forțată este interzisă.

(2) Termenul *muncă forțată* desemnează orice muncă sau serviciu impus unei persoane sub amenințare ori pentru care persoana nu și-a exprimat consimțământul în mod liber.

(3) Nu constituie muncă forțată munca sau activitatea impusă de autoritățile publice:

a) în temeiul legii privind serviciul militar obligatoriu;

b) pentru îndeplinirea obligațiilor civice stabilite prin lege;

c) în baza unei hotărâri judecătorești de condamnare, rămasă definitivă, în condițiile legii;

d) în caz de forță majoră, respectiv în caz de război, catastrofe sau pericol de catastrofe precum: incendii, inundații, cutremure, epidemii sau epizootii violente, invazii de animale sau insecte și, în general, în toate circumstanțele care pun în pericol viața sau condițiile normale de existență ale ansamblului populației ori ale unei părți a acesteia.

Notă. 1. A se vedea și: ► art. 42 C. Rom.; ► art. 4 CEDO; ► art. 5 CDFUE; ► art. 212 CP. Curtea Europeană a Drepturilor Omului „(...) reamintește că termenul «muncă forțată» evocă ideea unei constrângerii, fizice sau morale. În ceea ce privește termenul «muncă obligatorie», acesta nu poate viza o obligație legală oarecare. De exemplu, munca care trebuie efectuată în temeiul unui contract liber încheiat nu poate intra sub incidența art. 4 din Convenție numai pentru că unul dintre cei doi contractanți s-a angajat față de celălalt să o realizeze și se expune la sancțiuni dacă nu își onorează obligația. Trebuie să fie vorba despre o muncă «pretinsă (...) sub amenințarea cu o pedeapsă oarecare» și, în plus, contrară voinței persoanei în cauză, pentru care aceasta «nu s-a oferit de bunăvoie» (*Van der Musselle împotriva Belgiei*, 23 noiembrie 1983, pct. 37, seria A nr. 70, și *Siliadin împotriva Franței*, nr. 73.316/01, pct. 117, [CEDO 2005-VII]). În hotărârea *Van der Musselle împotriva Belgiei* (citată anterior, pct. 37), Curtea a constatat «valoarea relativă» a criteriului consimțământului prealabil și a optat pentru o abordare care ține seama de toate circumstanțele cauzei. Aceasta a observat, în special, că – în anumite cazuri sau circumstanțe – o persoană «nu poate fi privită ca oferindu-se anticipat în mod voluntar» să îndeplinească anumite atribuții. Prin urmare, validitatea consimțământului trebuie evaluată în lumina tuturor circumstanțelor cauzei. În scopul de a clarifica conceptul «muncă» în sensul art. 4 § 2 din Convenție, Curtea precizează că orice muncă pretinsă unui individ sub amenințarea unei «pedepte» nu constituie în mod necesar «muncă forțată sau obligatorie» interzisă de această dispoziție. Trebuie astfel să se țină seama, în special, de natura și de volumul activității în cauză. Aceste circumstanțe permit deosebirea dintre «munca forțată» și ceea ce ține de munca ce poate fi în mod rezonabil solicitată cu titlu de întrajutorare familială sau de conviețuire. În acest sens, Curtea a recurs, în special, în hotărârea *Van der Musselle* (citată anterior, pct. 39), la noțiunea de «sarcină disproporționată» pentru a determina dacă un avocat stagiar era supus muncii obligatorii în cazul în care i se pretindea să asigure în mod gratuit apărarea clienților în calitate de avocat numit din oficiu (*C.N. și V. împotriva Franței*, nr. 67.724/09, pct. 74, 11 octombrie 2012)^[1] (cauza *Chowdury și alții împotriva Greciei*, Hotărârea din 30 martie 2017, parag. 90-91, citată în cauza *Dănoiu și alții împotriva României*, Hotărârea din 25 ianuarie 2022, M. Of. nr. 797 din 11 august 2022).

2. Serviciul militar obligatoriu a fost suspendat, începând cu 1 ianuarie 2007, prin intrarea în vigoare a Legii nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu și trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat (M. Of. nr. 1155 din 20 decembrie 2005).

3. Cu privire la alin. (3), a se vedea și H.G. nr. 1204/2007 privind asigurarea forței de muncă necesare pe timpul stării de asediu, la mobilizare și pe timpul stării de război (M. Of. nr. 699 din 17 octombrie 2007).

Art. 5. [Principiul nediscriminării] (1) În cadrul relațiilor de muncă funcționează principiul egalității de tratament față de toți salariații și angajatorii.

(2)^[1] Orice discriminare directă sau indirectă față de un salariat, discriminare prin asociere, hărțuire sau faptă de victimizare, bazată pe criteriul de rasă, cetățenie, etnie, culoare, limbă, religie, origine socială, trăsături genetice, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare cu HIV, opțiune politică, situație sau responsabilitate familială, apartenență ori activitate sindicală, apartenență la o categorie defavorizată, este interzisă.

(3) Constituie discriminare directă orice act sau faptă de deosebire, excludere, restricție sau preferință, întemeiat(ă) pe unul sau mai multe dintre criteriile prevăzute

^[1] Alin. (2)-(4) ale art. 5 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. unic pct. 1 din Legea nr. 151/2020.

la alin. (2), care au ca scop sau ca efect neacordarea, restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării drepturilor prevăzute în legislația muncii.

(4) Constituie discriminare indirectă orice prevedere, acțiune, criteriu sau practică aparent neutră care are ca efect dezavantajarea unei persoane față de o altă persoană în baza unuia dintre criteriile prevăzute la alin. (2), în afară de cazul în care acea prevedere, acțiune, criteriu sau practică se justifică în mod obiectiv, printr-un scop legitim, și dacă mijloacele de atingere a aceluși scop sunt proporționale, adecvate și necesare.

(5)^[1] Hărțuirea constă în orice tip de comportament care are la bază unul dintre criteriile prevăzute la alin. (2) care are ca scop sau ca efect lezarea demnității unei persoane și duce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator.

(6) Discriminarea prin asociere constă din orice act sau faptă de discriminare săvârșit(ă) împotriva unei persoane care, deși nu face parte dintr-o categorie de persoane identificată potrivit criteriilor prevăzute la alin. (2), este asociată sau prezumată a fi asociată cu una sau mai multe persoane aparținând unei astfel de categorii de persoane.

(7)^[2] Constituie victimizare orice tratament advers, venit ca reacție la o plângere sau sesizare a organelor competente, respectiv la o acțiune în justiție cu privire la încălcarea drepturilor legale sau a principiului tratamentului egal și al nediscriminării.

(8) Orice comportament care constă în a dispune, scris sau verbal, unei persoane să utilizeze o formă de discriminare, care are la bază unul dintre criteriile prevăzute la alin. (2), împotriva uneia sau mai multor persoane este considerat discriminare.

(9) Nu constituie discriminare excluderea, deosebirea, restricția sau preferința în privința unui anumit loc de muncă în cazul în care, prin natura specifică a activității în cauză sau a condițiilor în care activitatea respectivă este realizată, există anumite cerințe profesionale esențiale și determinante, cu condiția ca scopul să fie legitim și cerințele proporționale.

(10)^[3] Orice tratament nefavorabil salariaților și reprezentanților salariaților aplicat ca urmare a solicitării sau exercitării unuia dintre drepturile prevăzute la art. 39 alin. (1) este interzis.

Notă. 1. A se vedea și: ► art. 41 alin. (4) C. Rom.; ► art. 14 CEDO; ► art. 21 și art. 23 CDFUE; ► Secțiunea 1 – „Egalitatea în activitatea economică și în materie de angajare și profesie” (art. 6-9) a Capitolului II din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014); ► Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, republicată (M. Of. nr. 326 din 5 iunie 2013); ► art. 20 – „Dreptul la egalitate de șanse și de tratament în materie de angajare și profesie, fără discriminare în funcție de sex” din Carta socială europeană revizuită, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, ratificată prin Legea nr. 74/1999 (M. Of. nr. 193 din 4 mai 1999); ► Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (J.O. L 204

^[1] Alin. (5)-(9) ale art. 5 au fost introduse prin art. unic pct. 2 din Legea nr. 151/2020.

^[2] Alin. (7) al art. 5 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 3 din Legea nr. 283/2022.

^[3] Alin. (10) al art. 5 a fost introdus prin art. I pct. 4 din Legea nr. 283/2022.

din 26 iulie 2006); ► Directiva (UE) 2023/970 a Parlamentului European și a Consiliului din 10 mai 2023 de consolidare a aplicării principiului egalității de remunerare pentru aceeași muncă sau pentru o muncă de aceeași valoare între bărbați și femei prin transparență salarială și mecanisme de asigurare a respectării legii (J.O. L 132 din 17 mai 2023).

2. Potrivit art. 2 alin. (5¹)-(5⁷) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014): „(5¹) *Constituie hărțuire morală la locul de muncă și se sancționează disciplinar, contravențional sau penal, după caz, orice comportament exercitat cu privire la un angajat de către un alt angajat care este superiorul său ierarhic, de către un subaltern și/sau de către un angajat comparabil din punct de vedere ierarhic, în legătură cu raporturile de muncă, care să aibă drept scop sau efect o deteriorare a condițiilor de muncă prin lezarea drepturilor sau demnității angajatului, prin afectarea sănătății sale fizice sau mentale ori prin compromiterea viitorului profesional al acestuia, comportament manifestat în oricare dintre următoarele forme: a) conduită ostilă sau nedorită; b) comentarii verbale; c) acțiuni sau gesturi.* (5²) *Constituie hărțuire morală la locul de muncă orice comportament care, prin caracterul său sistematic, poate aduce atingere demnității, integrității fizice ori mentale a unui angajat sau grup de angajați, punând în pericol munca lor sau degradând climatul de lucru. În înțelesul prezentei legi, stresul și epuizarea fizică intră sub incidența hărțuirii morale la locul de muncă.* (5³) *Fiecare angajat are dreptul la un loc de muncă lipsit de acte de hărțuire morală. Niciun angajat nu va fi sancționat, concediat sau discriminat, direct sau indirect, inclusiv cu privire la salarizare, formare profesională, promovare sau prelungirea raporturilor de muncă, din cauză că a fost supus sau că a refuzat să fie supus hărțuirii morale la locul de muncă.* (5⁴) *Angajații care săvârșesc acte sau fapte de hărțuire morală la locul de muncă răspund disciplinar, în condițiile legii și ale regulamentului intern al angajatorului. Răspunderea disciplinară nu înlătură răspunderea contravențională sau penală a angajatului pentru faptele respective.* (5⁵) *Angajatorul are obligația de a lua orice măsuri necesare în scopul prevenirii și combaterii actelor de hărțuire morală la locul de muncă, inclusiv prin prevederea în regulamentul intern al unității de sancțiuni disciplinare pentru angajații care săvârșesc acte sau fapte de hărțuire morală la locul de muncă.* (5⁶) *Este interzisă stabilirea de către angajator, în orice formă, de reguli sau măsuri interne care să oblige, să determine sau să îndemne angajații la săvârșirea de acte sau fapte de hărțuire morală la locul de muncă.* (5⁷) *Angajatul, victimă a hărțuirii morale la locul de muncă, trebuie să dovedească elementele de fapt ale hărțuirii morale, sarcina probei revenind angajatorului, în condițiile legii. Intenția de a prejudicia prin acte sau fapte de hărțuire morală la locul de muncă nu trebuie dovedită”.*

3. A se vedea și art. 208 CP – „Hărțuirea” și art. 223 CP – „Hărțuirea sexuală”.

Hotărâri C.J.U.E. 1. Cauzele conexe C-804/18 și C-341/19, WABE, Hotărârea din 15 iulie 2021, curia.europa.eu – Trimitere preliminară – Politica socială – Directiva 2000/78/CE – Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă – Interzicerea discriminărilor pe motive de apartenență religioasă sau convingeri – Normă internă a unei întreprinderi private care interzice la locul de muncă purtarea vizibilă a oricărui semn politic, filozofic sau religios sau purtarea de semne politice, filozofice sau religioase evidente și de mari dimensiuni – Discriminare directă sau indirectă – Proportionalitate – Evaluare comparativă a libertății de religie și a altor drepturi fundamentale – Legitimitatea politicii de neutralitate adoptate de angajator – Necesitatea de a stabili existența unui prejudiciu economic al angajatorului:

1) Art. 1 și art. 2 alin. (2) lit. (a) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretate în sensul că o normă internă a unei întreprinderi care interzice lucrătorilor să poarte orice semn vizibil care exprimă convingeri politice, filozofice sau religioase la locul de muncă nu constituie, față de lucrătorii care respectă anumite reguli vestimentare ca urmare a unor precepte religioase, o

discriminare directă pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, în sensul acestei directive, în cazul în care această normă este aplicată în mod general și nediferențiat.

2) Art. 2 alin. (2) lit. (b) din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că o diferență de tratament bazată indirect pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, care decurge dintr-o normă internă a unei întreprinderi care interzice lucrătorilor purtarea oricărui semn vizibil care exprimă convingeri politice, filozofice sau religioase la locul de muncă, poate fi justificată de voința angajatorului de a respecta o politică de neutralitate politică, filozofică și religioasă față de clienții sau utilizatorii săi, în măsura în care, în primul rând, această politică răspunde unei nevoi reale a acestui angajator, a cărei stabilire revine în sarcina acestuia din urmă, luând în considerare printre altele așteptările legitime ale clienților sau utilizatorilor menționați, precum și consecințele defavorabile pe care acest angajator le-ar suferi în absența unei astfel de politici, ținând seama de natura activităților sale sau de contextul în care se înscriu acestea, în al doilea rând, această diferență de tratament este în măsură să asigure buna aplicare a acestei politici de neutralitate, ceea ce presupune ca această politică să fie urmărită în mod coerent și sistematic, și, în al treilea rând, această interdicție se limitează la strictul necesar în raport cu amploarea și cu gravitatea reale ale consecințelor defavorabile pe care angajatorul intenționează să le evite printr-o asemenea interdicție.

3) Art. 2 alin. (2) lit. (b) pct. (i) din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că o discriminare indirectă pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, în temeiul unei norme interne a unei întreprinderi care interzice purtarea la locul de muncă a unor semne vizibile care exprimă convingeri politice, filozofice sau religioase, cu obiectivul de a asigura o politică de neutralitate în cadrul acestei întreprinderi, nu poate fi justificată decât dacă o astfel de interdicție acoperă orice formă vizibilă de exprimare a convingerilor politice, filozofice sau religioase. O interdicție care este limitată la purtarea unor semne care exprimă convingeri politice, filozofice sau religioase evidente și de mari dimensiuni poate constitui o discriminare directă pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, care nu poate fi, în orice caz, justificată în temeiul aceleiași dispoziții.

4) Art. 2 alin. (2) lit. (b) din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că dispozițiile naționale care protejează libertatea de religie pot fi luate în considerare ca dispoziții mai favorabile, în sensul art. 8 alin. (1) din această directivă, în cadrul examinării caracterului adecvat al unei diferențe de tratament bazate indirect pe motive de apartenență religioasă sau convingeri.

2. Cauza C-344/20, S.C.R.L., Hotărârea din 13 octombrie 2022, curia.europa.eu – Trimitere preliminară – Politica socială – Directiva 2000/78/CE – Crearea unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă – Interzicerea discriminărilor pe motive de apartenență religioasă sau convingeri – Normă internă a unei întreprinderi private, care interzice orice manifestare a convingerilor religioase, filozofice sau politice la locul de muncă – Interdicție care acoperă cuvintele, ținuta vestimentară sau orice alt tip de manifestare a acestor convingeri – Purtarea unui articol de îmbrăcăminte cu conotație religioasă:

1) Art. 1 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretat în sensul că termenii „apartenență religioasă sau convingeri” care figurează în acesta constituie un singur motiv de discriminare care acoperă atât apartenența religioasă, cât și convingerile filozofice sau spirituale.

2) Art. 2 alin. (2) lit. (a) din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că o dispoziție dintr-un regulament de lucru al unei întreprinderi care interzice lucrătorilor să își manifeste prin cuvinte, vestimentație sau în orice alt fel convingerile religioase sau filozofice, oricare ar fi acestea, nu constituie, în privința lucrătorilor care intenționează să își exercite libertatea de religie și de conștiință prin purtarea vizibilă a unui semn sau a unui articol de îmbrăcăminte cu conotație religioasă, o discriminare directă „[bazată] pe motive de apartenență religioasă

sau convingeri”, în sensul acestei directive, întrucât această dispoziție se aplică în mod general și nediferențiat.

3) Art. 1 din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că se opune ca dispoziții naționale care urmăresc să asigure transpunerea acestei directive în dreptul național și care sunt interpretate în sensul că convingerile religioase și convingerile filozofice constituie două motive de discriminare distincte să poată fi luate în considerare ca „dispoziții mai favorabile respectării principiului egalității decât cele prevăzute în [directiva menționată]”, în sensul art. 8 alin. (1) din aceasta.

3. Cauza C-795/19, Tartu Vangla, Hotărârea din 15 iulie 2021, curia.europa.eu – Trimitere preliminară – Politica socială – Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă – Directiva 2000/78/CE – Interzicerea discriminării pe motive de handicap – Art. 2 alin. (2) lit. (a) – Art. 4 alin. (1) – Art. 5 – Reglementare națională care prevede cerințe în materie de acuitate auditivă a agenților de penitenciar – Nerespectarea pragurilor de percepție sonoră minime impuse – Imposibilitate absolută de menținere în funcție:

Art. 2 alin. (2) lit. (a), art. 4 alin. (1) și art. 5 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede o imposibilitate absolută de menținere în funcție a unui agent de penitenciar a cărui acuitate auditivă nu respectă pragurile de percepție sonoră minime stabilite de această reglementare, fără a permite să se verifice dacă agentul respectiv este în măsură să îndeplinească funcția menționată, dacă este cazul după adoptarea unor amenajări corespunzătoare în sensul acestui art. 5.

4. Cauza C-143/16, Abercrombie & Fitch Italia, Hotărârea din 19 iulie 2017, curia.europa.eu – Trimitere preliminară. Politica socială. Directiva 2000/78/CE. Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă. Art. 2 alin. (1). Art. 2 alin. (2) lit. (a). Art. 6 alin. (1). Discriminare pe motive de vârstă. Contract de muncă ocazională care poate fi încheiat cu persoane cu vârsta sub 25 de ani. Încetare automată a contractului de muncă atunci când lucrătorul împlinește vârsta de 25 de ani: Art. 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și art. 2 alin. (1), art. 2 alin. (2) lit. (a) și art. 6 alin. (1) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei dispoziții cum este cea în discuție în litigiul principal, care permite unui angajator să încheie un contract de muncă ocazională cu un lucrător cu vârsta sub 25 de ani, indiferent de natura prestațiilor ce urmează să fie efectuate, și să îl concedieze pe acest lucrător de îndată ce împlinește vârsta de 25 de ani, în condițiile în care această dispoziție urmărește un obiectiv legitim de politică de ocupare a forței de muncă și a pieței muncii, iar mijloacele prevăzute pentru a realiza acest obiectiv sunt corespunzătoare și necesare.

5. Cauza C-157/15, G4S Secure Solutions, Hotărârea din 14 martie 2017, curia.europa.eu – Trimitere preliminară. Politica socială. Directiva 2000/78/CE. Egalitate de tratament. Discriminare pe motive de apartenență religioasă sau convingeri. Regulament intern al unei întreprinderi care interzice lucrătorilor purtarea de semne vizibile de natură politică, filozofică sau religioasă la locul de muncă. Discriminare directă. Absență. Discriminare indirectă. Interdicție impusă unei lucrătoare de a purta un văl islamic:

Art. 2 alin. (2) lit. (a) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretat în sensul că interdicția de a purta un văl islamic care decurge dintr-o normă internă a unei întreprinderi private care interzice purtarea vizibilă a oricărui semn politic, filozofic sau religios la locul de muncă nu constituie o discriminare directă pe motive de apartenență religioasă sau convingeri în sensul acestei directive.

În schimb, o asemenea normă internă a unei întreprinderi private este susceptibilă să constituie o discriminare indirectă în sensul art. 2 alin. (2) lit. (b) din Directiva 2000/78 dacă se stabilește că obligația în aparență neutră pe care o prevede determină, în fapt, un dezavantaj special pentru persoanele care aderă la o religie sau la anumite convingeri, cu excepția cazului în care este obiectiv justificată de un obiectiv legitim precum urmărirea de către angajator, în relațiile sale cu clienții, a unei politici de neutralitate politică, filozofică, precum și religioasă, iar modalitățile de realizare a acestui obiectiv sunt adecvate și necesare, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

6. Cauza C-354/13, FOA, Hotărârea din 18 decembrie 2014, curia.europa.eu – Trimitere preliminară. Politica socială. Concediere. Motiv. Obezitatea lucrătorului. Principiul general al nediscriminării pe motive de obezitate. Inexistență. Directiva 2000/78/CE. Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă. Interzicerea oricărei discriminări pe motive de handicap. Existența unui „handicap”:

1) Dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că nu consacră un principiu general al nediscriminării pe motive de obezitate, ca atare, în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă.

2) Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretată în sensul că starea de obezitate a unui lucrător constituie un „handicap”, în sensul acestei directive, în cazul în care această stare cauzează o limitare care rezultă în special din afecțiuni fizice, mentale sau psihice pe termen lung, a căror interacțiune cu diferite bariere poate împiedica participarea deplină și efectivă a persoanei în cauză la viața profesională în condiții de egalitate cu ceilalți lucrători. Este de competența instanței naționale să verifice dacă aceste condiții sunt îndeplinite în cauza principală.

7. Cauza C-441/14, DI, Hotărârea din 19 aprilie 2016, curia.europa.eu – Trimitere preliminară. Politica socială. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Directiva 2000/78/CE. Principiul nediscriminării pe motive de vârstă. Reglementare națională contrară unei directive. Posibilitatea unui particular de a pune în discuție răspunderea statului pentru încălcarea dreptului Uniunii. Litigiu între particulari. Evaluare comparativă a diferitor drepturi și principii. Principiile securității juridice și protecției încrederii legitime. Rolul instanței naționale:

1) Principiul general al nediscriminării pe motive de vârstă, astfel cum este concretizat în Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, trebuie interpretat în sensul că se opune, și într-un litigiu între particulari, unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care privează un angajat de dreptul de a beneficia de o indemnizație de concediere, întrucât acesta din urmă poate solicita o pensie pentru limită de vârstă datorată de angajator în temeiul unui sistem de pensii la care angajatul respectiv a aderat înainte de împlinirea vârstei de 50 de ani, independent de faptul că acesta alege să rămână pe piața muncii sau să se pensioneze.

2) Dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că revine instanței naționale, sesizată cu un litigiu între particulari care intră în domeniul de aplicare al Directivei 2000/78, atunci când aplică dispozițiile din dreptul său național, sarcina de a le interpreta astfel încât acestea să poată avea o aplicare conformă cu această directivă sau, în cazul în care o asemenea interpretare conformă este imposibilă, să lase neaplicată, dacă este necesar, orice dispoziție a respectivului drept național contrară principiului general al nediscriminării pe motive de vârstă. Nici principiile securității juridice și protecției încrederii legitime, nici posibilitatea particularului care se consideră lezat prin aplicarea unei dispoziții naționale contrare dreptului Uniunii de a angaja răspunderea statului membru în cauză pentru încălcarea dreptului Uniunii nu pot repune în discuție această obligație.

8. Cauza C-409/16, Kalliri, Hotărârea din 18 octombrie 2017, curia.europa.eu – Trimitere preliminară. Politica socială. Directiva 76/207/CEE. Egalitate de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă. Discriminare pe

criterii de sex. *Concurs de intrare la școala de poliție dintr-un stat membru. Reglementare a acestui stat membru care impune tuturor candidaților la admiterea la concurs o cerință de înălțime minimă:*

Dispozițiile Directivei 76/207/CEE a Consiliului din 9 februarie 1976 privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și la promovarea profesională, precum și condițiile de muncă, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2002/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 septembrie 2002 (*în prezent abrogată – n.a.*), trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru, precum cea în discuție în litigiul principal, care subordonează admiterea candidaților la concursul de intrare la școala de poliție din acest stat membru, indiferent de sex, unei cerințe de înălțime minimă de 1,70 m, având în vedere că această reglementare dezavantajează un număr mult mai ridicat de persoane de sex feminin în raport cu persoanele de sex masculin și că reglementarea menționată nu pare să fie corespunzătoare și nici necesară pentru realizarea obiectivului legitim pe care îl urmărește, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.

9. Cauza C-270/16, Ruiz Conejero, Hotărârea din 18 ianuarie 2018, curia.europa.eu – Trimitere preliminară. Politică socială. Directiva 2000/78/CE. Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă. Art. 2 alin. (2) lit. (b) pct. (i). Interzicerea discriminării pe motive de handicap. Legislație națională care autorizează, în anumite condiții, concedierea unui lucrător din cauza absențelor intermitente de la locul de muncă, chiar și justificate. Absențe ale lucrătorului cauzate de boli imputabile handicapului său. Diferență de tratament pe motive de handicap. Discriminare indirectă. Justificare. Combaterea absenteismului la locul de muncă. Caracter adecvat. Proportionalitate:

Art. 2 alin. (2) lit. (b) pct. (i) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care prevede că un angajator poate concedia un lucrător pentru motivul unor absențe intermitente de la locul de muncă, chiar și justificate, în situația în care aceste absențe sunt consecința unor boli imputabile handicapului de care suferă acest lucrător, cu excepția cazului în care această reglementare, urmărind, totodată, obiectivul legitim de combatere a absenteismului, nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv, aspect a cărui apreciere este de competența instanței de trimitere.

10. Cauza C-378/17, Minister for Justice and Equality și Commissioner of the Garda Síochána, Hotărârea din 4 decembrie 2018, curia.europa.eu – Trimitere preliminară. Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă. Directiva 2000/78/CE. Interzicerea discriminării pe motive de vârstă. Recrutare de agenți de poliție. Organ național constituit prin lege pentru a garanta aplicarea dreptului Uniunii într-un domeniu particular. Competența de a lăsa neaplicată legislația națională contrară dreptului Uniunii. Supremația dreptului Uniunii:

Dreptul Uniunii, în special principiul supremației acestuia, trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, potrivit căreia un organ național constituit prin lege pentru a garanta aplicarea dreptului Uniunii într-un domeniu particular nu este competent pentru a decide să lase neaplicată o normă de drept național contrară dreptului Uniunii.

11. Pentru interzicerea discriminării pe motive de apartenență religioasă, a se vedea cauza C-193/17, Cresco Investigation, Hotărârea din 22 ianuarie 2019 (Marea Cameră), redată *infra*, la art. 139.

12. Cauza C-154/18, Horgan și Keegan, Hotărârea din 14 februarie 2019, curia.europa.eu – Trimitere preliminară. Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă. Directiva 2000/78/CE. Art. 2 alin. (2) lit. (b). Discriminare indirectă pe motive de vârstă. Cadre didactice nou-recrutate. Data recrutării. Grilă de

salarizare și încadrare în treaptă la recrutare mai puțin favorabile decât cele aplicabile cadrelor didactice deja în funcție:

Art. 2 alin. (2) lit. (b) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretat în sensul că o măsură precum cea în discuție în litigiul principal, care, cu începere de la o dată determinată, prevede aplicarea, cu ocazia recrutării de cadre didactice noi, a unei grile de salarizare și a unei încadrări în treaptă mai puțin favorabile decât cele care erau aplicate, în temeiul unor norme anterioare acelei măsuri, cadrelor didactice recrutate anterior datei respective nu constituie o discriminare indirectă pe motive de vârstă, în sensul acestei dispoziții.

13. Cauza C-16/19, VL, Hotărârea din 26 ianuarie 2021, curia.europa.eu – Trimitere preliminară – Politică socială – Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă – Directiva 2000/78/CE – Art. 2 alin. (1) și alin. (2) lit. (a) și (b) – Conceptul de „discriminare” – Discriminare directă – Discriminare indirectă – Discriminare pe motive de handicap – Diferență de tratament în interiorul unui grup de lucrători cu handicap – Acordarea unui spor la salariu lucrătorilor cu handicap care au predat, ulterior unei date alese de angajator, un certificat de încadrare în grad de handicap – Excluderea lucrătorilor cu handicap care au predat certificatul lor anterior acestei date:

Art. 2 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretat în sensul că:

– practica unui angajator care constă în a plăti un spor la salariu lucrătorilor cu handicap care au predat certificatul lor de încadrare în grad de handicap după o dată aleasă de acest angajator, iar nu și lucrătorilor cu handicap care au predat acest certificat anterior acestei date, poate constitui o discriminare directă atunci când se dovedește că această practică este întemeiată pe un criteriu indisociabil legat de handicap, în măsura în care este de natură să pună definitiv în imposibilitatea de a îndeplini această condiție temporală un grup clar identificat de lucrători, compus din ansamblul lucrătorilor cu handicap a căror stare de handicap era cunoscută în mod necesar de către angajator la instituirea acestei practici;

– practica menționată, deși aparent neutră, poate constitui o discriminare bazată indirect pe handicap atunci când se dovedește că determină un dezavantaj special pentru lucrătorii cu handicap în funcție de natura handicapului lor, în special de caracterul evident al acestuia sau de faptul că acest handicap necesită amenajări corespunzătoare ale condițiilor de muncă, fără a fi justificată în mod obiectiv de un obiectiv legitim și fără ca mijloacele pentru realizarea acestui obiectiv să fie adecvate și necesare.

14. Cauza C-301/21, Curtea de Apel Alba Iulia și alții, Hotărârea din 20 octombrie 2022, curia.europa.eu – Trimitere preliminară – Politică socială – Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă – Directiva 2000/78/CE – Art. 2 alin. (1) și (2) – Interzicerea discriminării pe motive de vârstă – Reglementare națională ce are ca efect faptul că salariul primit de unii magistrați este mai ridicat decât cel al altor magistrați de același rang și care exercită aceleași funcții – Art. 1 – Obiect – Caracter exhaustiv al discriminărilor enumerate:

1) Art. 2 alin. (1) și (2) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretat în sensul că nu este aplicabil unei reglementări naționale care, astfel cum a fost interpretată printr-o jurisprudență națională obligatorie, are ca rezultat faptul că salariul primit de anumiți magistrați recrutați după intrarea în vigoare a acestei reglementări este inferior celui al magistraților recrutați înainte de intrarea sa în vigoare, întrucât din ea nu rezultă nicio discriminare directă sau indirectă pe motive de vârstă.

2) Directiva 2000/78 trebuie interpretată în sensul că nu se opune unei discriminări decât atunci când aceasta este întemeiată pe unul dintre motivele enumerate expres la art. 1 din directivă.

Art. 6. [Protecția salariaților] (1) Orice salariat care prestează o muncă beneficiază de condiții de muncă adecvate activității desfășurate, de protecție socială, de securitate și sănătate în muncă, precum și de respectarea demnității și a conștiinței sale, fără nicio discriminare.

(2) Tuturor salariaților care prestează o muncă le sunt recunoscute dreptul la negocieri colective, dreptul la protecția datelor cu caracter personal, precum și dreptul la protecție împotriva concedierilor nelegale.

(3) Pentru munca egală sau de valoare egală este interzisă orice discriminare bazată pe criteriul de sex cu privire la toate elementele și condițiile de remunerare.

(4)^[1] În cazul în care salariații, reprezentanții salariaților sau membrii de sindicat înaintează angajatorului o plângere sau inițiază proceduri în scopul asigurării respectării drepturilor prevăzute în prezenta lege, beneficiază de protecție împotriva oricărui tratament advers din partea angajatorului.

(5) Salariatul care se consideră victima unui tratament advers din partea angajatorului în sensul alin. (4) se poate adresa instanței de judecată competente cu o cerere pentru acordarea de despăgubiri și restabilirea situației anterioare sau anularea situației create ca urmare a tratamentului advers, cu prezentarea faptelor în baza cărora poate fi prezumată existența respectivului tratament.

Notă. 1. A se vedea și art. 157 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, potrivit căruia „(1) Fiecare stat membru asigură aplicarea principiului egalității de remunerare între lucrătorii de sex masculin și cei de sex feminin, pentru aceeași muncă sau pentru o muncă de aceeași valoare. (2) În sensul prezentului articol, prin remunerație se înțelege salariul sau suma obișnuită de bază sau minime, precum și toate celelalte drepturi plătite, direct sau indirect, în numerar sau în natură, de către angajator lucrătorului pentru munca prestată de acesta. Egalitatea de remunerare, fără discriminare pe motiv de sex, presupune ca: (a) remunerația acordată pentru aceeași muncă plătită la normă să fie stabilită pe baza aceeași unități de măsură; (b) remunerația acordată pentru aceeași muncă plătită cu ora să fie aceeași pentru locuri de muncă echivalente. (3) Parlamentul European și Consiliul, hotărând în conformitate cu procedura legislativă ordinară și după consultarea Comitetului Economic și Social, adoptă măsuri necesare pentru a asigura punerea în aplicare a principiului egalității șanselor și al egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește munca și locul de muncă, inclusiv a principiului egalității de remunerare pentru aceeași muncă sau pentru o muncă echivalentă. (4) Pentru a asigura în mod concret o deplină egalitate între bărbați și femei în viața profesională, principiul egalității de tratament nu împiedică un stat membru să mențină sau să adopte măsuri care să prevadă avantaje specifice menite să faciliteze exercitarea unei activități profesionale de către sexul mai slab reprezentat, să prevină sau să compenseze dezavantaje în cariera profesională”.

2. A se vedea și art. 9 alin. (2) lit. b) și h) din Regulamentul (UE) 2016/679 din 27 aprilie 2016 al Parlamentului European și al Consiliului privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date (Regulamentul general privind protecția datelor) (J.O. L 119 din 4 mai 2016), care prevede o excepție a aplicării interzicerii prelucrării anumitor date cu caracter personal în unele situații din domeniul dreptului muncii. De asemenea, în legătură cu prelucrarea datelor cu caracter personal în contextul relațiilor de muncă, a se vedea și art. 5 din Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație

[1] Alin. (4) și (5) ale art. 6 au fost introduse prin art. I pct. 5 din Legea nr. 283/2022.

a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (M. Of. nr. 651 din 26 iulie 2018).

3. A se vedea și: ► art. 41 C. Rom.; ► art. 14 CEDO; ► art. 21, art. 23 și art. 27-34 CDFUE; ► Secțiunea 1 – „Egalitatea în activitatea economică și în materie de angajare și profesie” (art. 6-9) a Capitolului II din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014); ► Capitolul II – „Egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați în domeniul muncii” (art. 7-13) din Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, republicată (M. Of. nr. 326 din 5 iunie 2013); ► Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă (M. Of. nr. 646 din 26 iulie 2006); ► Legea nr. 367/2022 privind dialogul social (M. Of. nr. 1238 din 22 decembrie 2022); ► Carta socială europeană revizuită, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, ratificată prin Legea nr. 74/1999 (M. Of. nr. 193 din 4 mai 1999).

Hotărâri C.J.U.E. Cauza C-624/19, Tesco Stores, Hotărârea din 3 iunie 2021, curia.europa.eu – Trimitere preliminară – Politică socială – Egalitate de remunerare între lucrătorii de sex masculin și cei de sex feminin – Art. 157 TFUE – Efect direct – Noțiunea de „muncă de aceeași valoare” – Cereri prin care se urmărește să se beneficieze de o egalitate de remunerare pentru o muncă de aceeași valoare – Sursă unică – Lucrători de sex diferit care au același angajator – Unități diferite – Comparaj:

Art. 157 TFUE trebuie interpretat în sensul că are efect direct în litigii între particulari în care se invocă nerespectarea principiului egalității de remunerare între lucrătorii de sex masculin și cei de sex feminin pentru o „muncă de aceeași valoare”, astfel cum este prevăzută la acest articol.

Art. 7. [Libertatea de asociere] Salariații și angajatorii se pot asocia liber pentru apărarea drepturilor și promovarea intereselor lor profesionale, economice și sociale.

Notă. A se vedea și: ► art. 9 și art. 40 alin. (1) C. Rom.; ► art. 11 CEDO; ► art. 12 alin. (1) și art. 28 CDFUE; ► Legea nr. 367/2022 privind dialogul social (M. Of. nr. 1238 din 22 decembrie 2022); ► Convenția OIM nr. 87/1948 privind libertatea sindicală și protecția dreptului sindical, ratificată prin Decretul nr. 213/1957 (B. Of. nr. 4 din 18 ianuarie 1958); ► Convenția OIM nr. 98/1949 privind aplicarea principiilor dreptului de organizare și negociere colectivă, ratificată prin Decretul nr. 352/1658 (B. Of. nr. 34 din 29 august 1958); ► art. 5 – „Dreptul sindical” și art. 6 – „Dreptul la negociere colectivă” din Carta socială europeană revizuită, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, ratificată prin Legea nr. 74/1999 (M. Of. nr. 193 din 4 mai 1999).

Art. 8. [Principiul consensualității și al buneii-credințe] (1) Relațiile de muncă se bazează pe principiul consensualității și al buneii-credințe.

(2) Pentru buna desfășurare a relațiilor de muncă, participanții la raporturile de muncă se vor informa și se vor consulta reciproc, în condițiile legii și ale contractelor colective de muncă.

Notă. A se vedea și Legea nr. 467/2006 privind stabilirea cadrului general de informare și consultare a angajaților (M. Of. nr. 1006 din 18 decembrie 2006).

Art. 9. [Libertatea muncii în străinătate] Cetățenii români sunt liberi să se încadreze în muncă în statele membre ale Uniunii Europene, precum și în oricare alt stat, cu respectarea normelor dreptului internațional al muncii și a tratatelor bilaterale la care România este parte.

Legea nr. 367/2022

privind dialogul social

publicată în
M. Of. nr. 1238 din 22 decembrie 2022

cu modificările și completările aduse prin:

- **O.U.G. nr. 42/2023** pentru modificarea și completarea Legii nr. 367/2022 privind dialogul social și a Legii nr. 53/2003 – Codul muncii (M. Of. nr. 459 din 25 mai 2023).

Nota redacției

Denumirile marginale ale articolelor din Legea privind dialogul social nu fac parte din textul oficial. Ele au fost introduse de redacție, pentru a se facilita căutarea în cuprinsul legii.

Cuprins	Art.
Titlul I. Dispoziții generale	1
Titlul II. Organizațiile sindicale	2-62
Capitolul I. Dispoziții generale	2-4
Capitolul II. Constituirea, organizarea și funcționarea organizațiilor sindicale	5-38
<i>Secțiunea 1. Statutul organizațiilor sindicale</i>	5-7
<i>Secțiunea a 2-a. Conducerea organizațiilor sindicale</i>	8-13
<i>Secțiunea a 3-a. Dobândirea personalității juridice</i>	14-20
<i>Secțiunea a 4-a. Patrimoniul organizației sindicale</i>	21-26
<i>Secțiunea a 5-a. Atribuțiile organizațiilor sindicale</i>	27-34
<i>Secțiunea a 6-a. Raporturile organizațiilor sindicale cu membrii lor</i>	35-38
Capitolul III. Reorganizarea și dizolvarea organizațiilor sindicale	39-43
Capitolul IV. Forme de asociere a organizațiilor sindicale	44-53
Capitolul V. Reprezentativitatea organizațiilor sindicale	54-56
Capitolul VI. Reprezențanții angajaților/lucrătorilor	57-62
Titlul III. Organizațiile patronale	63-81
Capitolul I. Constituirea, organizarea și funcționarea organizațiilor patronale	63-76
<i>Secțiunea 1. Constituire și organizare</i>	63-69
<i>Secțiunea a 2-a. Drepturile și obligațiile organizațiilor patronale</i>	70-73
<i>Secțiunea a 3-a. Patrimoniul și finanțarea activității</i>	74-76
Capitolul II. Dizolvarea organizațiilor patronale	77-78
Capitolul III. Reprezentativitatea organizațiilor patronale	79-81
Titlul IV. Consiliul Național Tripartit pentru Dialog Social	82-88
Titlul V. Constituirea și funcționarea comisiilor de dialog social la nivelul administrației publice centrale și la nivel teritorial	89-94
Titlul VI. Negocierile colective de muncă	95-119
Capitolul I. Negocierea contractelor colective de muncă	95-100
Capitolul II. Efectele contractelor colective de muncă	101

Capitolul III. Părțile și reprezentarea acestora la negocierea colectivă _____	102-104
Capitolul IV. Negocierea colectivă în sistemul bugetar _____	105-106
Capitolul V. Încheierea contractelor colective de muncă _____	107-114
Capitolul VI. Executarea, modificarea, suspendarea și încetarea contractului colectiv de muncă _____	115-119
Titlul VII. Reglementarea modalităților de soluționare a conflictelor de muncă _____	120-174
Capitolul I. Dispoziții generale _____	120-121
Capitolul II. Conflicte colective de muncă _____	122-130
Capitolul III. Concilierea conflictelor colective de muncă _____	131-139
Capitolul IV. Medierea și arbitrajul _____	140-145
Capitolul V. Greva _____	146-174
Titlul VIII. Sancțiuni _____	175-176
Titlul IX. Dispoziții tranzitorii și finale _____	177-189
<i>Anexa nr. 1. Raport privind activitatea Comisiei de dialog social</i>	
<i>Anexa nr. 2. Regulament-cadru privind constituirea și funcționarea comisiilor de dialog social la nivelul administrației publice centrale</i>	
<i>Anexa nr. 3. Regulament-cadru privind constituirea și funcționarea comisiilor de dialog social la nivelul administrației publice locale</i>	
<i>Anexa nr. 4. Fișa grevei (pentru informarea operativă a ministerului responsabil cu dialogul social)</i>	

Titlul I. Dispoziții generale

Art. I. [Semnificația unor termeni] În înțelesul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

1. *parteneri sociali* – sindicate/organizații sindicale și angajatori/organizații patronale, precum și autoritățile administrației publice, care interacționează în procesul de dialog social;

2. *dialog social* – toate formele de negociere, consultare sau schimbul de informații între reprezentanții Guvernului, ai angajatorilor și ai angajaților/lucrătorilor, în probleme de interes comun privind politica economică și socială;

a) *informare* – transmiterea de date de către reprezentanți ai Guvernului, angajatori/organizații patronale, către sindicat/organizații sindicale sau, după caz, către reprezentanții aleși ai angajaților/lucrătorilor, precum și transmiterea de date de către sindicat/organizații sindicale către angajator/organizații patronale pentru a le permite să se familiarizeze cu problematica dezbaterii și să o examineze în cunoștință de cauză;

b) *consultare* – schimbul de opinii și informații și stabilirea unui dialog între partenerii sociali;

c) *negociere colectivă* – toate formele de negociere care au loc între angajator/organizația patronală, pe de o parte, și sindicat/organizația sindicală sau reprezentanții aleși ai angajaților/lucrătorilor, după caz, de cealaltă parte, care urmăresc reglementarea

relațiilor de muncă ori de serviciu dintre părți, stabilirea condițiilor de muncă, precum și orice alte acorduri în probleme de interes comun;

3. *dialog social bipartit* – dialogul desfășurat numai între sindicate/organizații sindicale și angajatori/organizații patronale;

4. *dialog social tripartit* – dialogul desfășurat între sindicate/organizații sindicale, angajatori/organizații patronale și autoritățile administrației publice centrale/locale;

5. *angajat/lucrător* – persoană fizică, parte a unui contract individual de muncă ori a unui raport de serviciu, precum și cea care prestează muncă pentru și sub autoritatea unui angajator și beneficiază de drepturile prevăzute de lege, precum și de prevederile contractelor sau acordurilor colective de muncă aplicabile;

6. *lucrător independent* – persoana care desfășoară o activitate, meserie sau profesie independentă, are calitatea de asigurat în sistemul public de asigurări sociale și/sau care nu are calitatea de angajator;

7. *sindicat* – formă de organizare voluntară a angajaților/lucrătorilor în scopul apărării, susținerii drepturilor și promovării intereselor lor profesionale, economice, cultural-artistice, sportive sau sociale în relația cu angajatorul;

8.^[1] *organizație sindicală* – denumire generică pentru sindicat, federație sindicală, confederație sindicală și uniune sindicală teritorială. Se constituie pe baza dreptului de liberă asociere a angajaților/lucrătorilor, în scopul promovării intereselor lor profesionale, economice, sociale, cultural-artistice și sportive, precum și al apărării drepturilor individuale și colective ale acestora prevăzute în contractele colective și individuale de muncă, în acordurile colective de muncă și raporturile de serviciu, în convențiile colective de muncă, precum și în legislația națională, în pactele, tratatele și convențiile internaționale la care România este parte;

9. *reprezentanți ai angajaților/lucrătorilor* – persoanele alese conform procedurii stabilite prin prezenta lege și mandatate de către angajați/lucrători să îi reprezinte, potrivit legii;

10. *angajator* – persoană fizică, persoană juridică sau persoană fizică autorizată care angajează forță de muncă, potrivit legii, pe bază de contract individual de muncă ori raport de serviciu;

11. *patron* – persoană juridică de drept privat, persoană fizică autorizată potrivit legii sau persoană care exercită potrivit legii o meserie ori profesie în mod independent, care administrează și utilizează capital în scopul obținerii de profit în condiții de concurență și care are calitatea de angajator;

12. *patronat* – persoană juridică de drept privat, autonomă, fără caracter politic și fără scop patrimonial, constituită din patroni;

13. *organizație patronală* – denumire generică pentru patronat, federație patronală, confederație patronală sau orice altă structură realizată prin asocierea patronilor și/sau a angajatorilor. Se constituie pe baza dreptului de liberă asociere, în scopul apărării și promovării drepturilor și intereselor comune ale membrilor săi, prevăzute de dispozițiile legale în vigoare, pactele, tratatele și convențiile internaționale la care România este parte, precum și de statutele proprii;

^[1] Pct. 8 de la art. 1 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 1 pct. 1 din O.U.G. nr. 42/2023.

14. *reprezentativitate* – atribut al organizațiilor sindicale sau al organizațiilor patronale dobândit potrivit prevederilor prezentei legi, care conferă statutul de partener social abilitat să își reprezinte membrii în cadrul dialogului social instituționalizat;

15. *recunoaștere reciprocă* – acordul voluntar prin care partenerii sociali își recunosc unul altuia legitimitatea în vederea stabilirii unui demers comun;

16. *părți îndreptățite să negocieze colectiv* – angajatori/organizații patronale și angajați/lucrători reprezentați la negocierea colectivă de către organizații sindicale sau de reprezentanții angajaților/lucrătorilor care întrunesc condițiile legale pentru a participa la negocierea unui contract colectiv de muncă;

17. *contract colectiv de muncă* – convenția încheiată în formă scrisă între angajator/organizația patronală, pe de o parte, și angajați/lucrători reprezentați prin organizații sindicale, sau reprezentanții aleși ai angajaților/lucrătorilor, de cealaltă parte, prin care se stabilesc clauze privind condițiile de muncă, salarizarea, precum și alte drepturi și obligații ce decurg din raporturile de muncă;

18. *acord colectiv* – convenția încheiată în formă scrisă între autoritatea sau instituția publică centrală/locală, reprezentată prin conducătorul acesteia, și funcționarii publici ori funcționarii publici cu statut special din cadrul autorității sau instituției publice respective, reprezentați prin sindicatele acestora ori prin reprezentanții aleși;

19. *acord* – orice formă de înțelegere încheiată în formă scrisă între partenerii sociali și care produce efecte numai între părțile semnatare;

20.^[1] *depozitar al contractului/acordului colectiv de muncă* – autoritatea publică ce are competența să înregistreze contractele/acordurile colective de muncă;

21. *unitate* – formă de organizare a unui angajator, care funcționează ca întreprindere, companie, organizație cooperatistă, societate, instituție/autoritate publică sau orice altă formă de organizare, potrivit legii, cu personalitate juridică, și în care angajații/lucrătorii prestează muncă într-un anumit domeniu de activitate;

22. *grup de unități* – formă de organizare voluntară în vederea negocierii colective la acest nivel, cu sau fără personalitate juridică; se poate constitui din două sau mai multe unități, din același sector de negociere colectivă sau din sectoare de negociere colectivă diferite. Companiile naționale, regiile autonome, societățile cu unic acționar/asociat statul român sau autoritatea administrației publice locale, instituțiile sau autoritățile publice pot constitui grupuri de unități dacă au în componență, în subordine ori în coordonare alte persoane juridice care au calitatea de angajator;

23.^[2] *sectoare de negociere colectivă* – sectoarele economiei naționale în care partenerii sociali convin să negocieze colectiv se stabilesc de către Consiliul Național Tripartit pentru Dialog Social și se aprobă prin ordin al ministrului responsabil cu dialogul social, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I;

24. *conflict de muncă* – conflictul dintre angajați/lucrători și angajatori privind interesele cu caracter economic, profesional, social ori alte drepturi rezultate din desfășurarea raporturilor de muncă sau de serviciu. Conflictele de muncă pot fi colective sau individuale;

^[1] Pct. 20 de la art. 1 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 1 din O.U.G. nr. 42/2023.

^[2] Pct. 23 de la art. 1 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 1 din O.U.G. nr. 42/2023.

25. *conflict colectiv de muncă* – conflictul de muncă ce intervine între angajați/lucrători, reprezentati de organizații sindicale sau de reprezentanții aleși, și angajatori/organizații patronale, care are ca obiect:

a) începerea, desfășurarea sau încheierea negocierilor privind contractele ori acordurile colective de muncă;

b) neacordarea, în mod colectiv, a unor drepturi individuale prevăzute de contractele colective de muncă/acordurile colective de muncă aplicabile, în condițiile în care a fost început un litigiu în acest sens în instanță și nu s-a finalizat în termen de maximum 45 de zile, calculat de la data primului termen de judecată, pentru^[1]:

(i) cel puțin 10 angajați/lucrători, dacă angajatorul are încadrați mai mult de 20 de salariați și mai puțin de 100 de salariați;

(ii) cel puțin 10% din angajați/lucrători, dacă angajatorul are încadrați cel puțin 100 de salariați, dar mai puțin de 300 de salariați;

(iii) cel puțin 30 de angajați/lucrători, dacă angajatorul are încadrați cel puțin 300 de salariați;

26. *conciliere* – procedură obligatorie de soluționare a disputelor în care o a treia parte, reprezentând autoritatea statului, ajută părțile să comunice, să atenueze sau să elimine diferențele lor; pentru concilierea conflictelor colective de muncă la nivel de unitate, autoritatea este Inspekția Muncii, iar pentru concilierea conflictelor colective de muncă la nivel de grup de unități sau de sector de negociere colectivă, autoritatea este ministerul responsabil cu dialogul social;

27. *mediere* – procedură alternativă de rezolvare a disputelor prin care o a treia parte își asumă sarcina de a ajuta părțile în soluționarea amiabilă a conflictului de muncă și de a face recomandări pentru încheierea acestuia;

28. *arbitraj* – audierea și soluționarea unei dispute sau a unui conflict de către un arbitru imparțial, agreeat de toate părțile conflictului colectiv, hotărârea arbitrului având caracter obligatoriu pentru părți;

29. *grevă* – încetarea voluntară și colectivă a lucrului de către angajați/lucrători;

30.^[2] *grevă împotriva politicii sociale și economice a Guvernului* – încetarea voluntară și colectivă a lucrului de către angajați/lucrători ca urmare a efectelor politicilor sociale sau economice care conduc la diminuarea unor drepturi prevăzute de contractele/acordurile colective de muncă aplicabile la data adoptării politicilor respective;

31. *comitet de grevă* – organism constituit din reprezentanți desemnați de către organizatorii grevei dintre angajații/lucrătorii greviști, care funcționează pe toată durata grevei, cu scopul de a participa în toate acțiunile administrative sau judiciare efectuate pentru rezolvarea conflictului colectiv de muncă, pentru ajungerea la un acord care să încheie greva cu aceleași efecte ca cele prevăzute în condițiile unui contract colectiv de muncă;

32. *sistem bugetar* – instituții/autorități centrale/locale care angajează forță de muncă pe bază de contract individual de muncă ori raport de serviciu și pentru care

^[1] Partea introductivă de la lit. b) a pct. 25 de la art. 1 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 1 pct. 2 din O.U.G. nr. 42/2023.

^[2] Pct. 30 de la art. 1 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 1 pct. 3 din O.U.G. nr. 42/2023.

salarizarea se stabilește în conformitate cu dispozițiile legale privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice.

Notă. 1. A se vedea și H.G. nr. 171/2023 privind stabilirea sectoarelor de negociere colectivă și a codurilor CAEN aferente acestora (M. Of. nr. 190 din 7 martie 2023). Potrivit art. VI din O.U.G. nr. 42/2023 pentru modificarea și completarea Legii nr. 367/2022 privind dialogul social și a Legii nr. 53/2003 – Codul muncii (M. Of. nr. 459 din 25 mai 2023), „*Hotărârea Guvernului nr. 171/2023 privind stabilirea sectoarelor de negociere colectivă și a codurilor CAEN aferente acestora, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din 7 martie 2023, se abrogă la 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență*”.

2. A se vedea și Ordinul ministrului muncii și solidarității sociale nr. 798/2023 privind aprobarea Procedurii de încadrare în sectoarele de negociere colectivă a unităților definite conform art. 1 pct. 21 din Legea nr. 367/2022 privind dialogul social (M. Of. nr. 259 din 29 martie 2023).

Titlul II. Organizațiile sindicale

Notă. A se vedea și: ► art. 9 și art. 40 alin. (1) C. Rom.; ► art. 11 CEDO; ► art. 12 alin. (1) CDFUE; ► art. 415 din O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019).

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 2. [Independența] Organizațiile sindicale, definite conform art. 1 pct. 8, sunt independente față de autoritățile publice, de partidele politice și de angajator/ organizațiile patronale.

Art. 3. [Libertatea de asociere] (1) Persoanele încadrate cu contract individual de muncă sau aflate într-un raport juridic de muncă, funcționarii publici și funcționarii publici cu statut special, membrii cooperatori și agricultorii, lucrătorii independenți, în condițiile legii, au dreptul, fără nicio îngrădire sau autorizare prealabilă, să constituie și/sau să adere la un sindicat.

(2) Șomerii au dreptul să adere sau să rămână membri de sindicat. Șomerii membri de sindicat nu vor fi luați în considerare la stabilirea numărului de membri de sindicat în raport cu care se constată reprezentativitatea sindicatului.

(3) Pentru constituirea unui sindicat este necesar un număr de cel puțin 10 angajați/lucrători din aceeași unitate sau de cel puțin 20 de angajați/lucrători din unități diferite ale aceluiași sector de negociere colectivă.

(4)^[1] Nicio persoană nu poate să fie constrânsă să facă sau să nu facă parte, să se afilieze sau nu ori să se retragă sau să nu se retragă dintr-o organizație sindicală.

(5) O persoană poate face parte, în același timp, numai dintr-o singură organizație sindicală la același angajator.

(6) Angajații/lucrătorii minori, de la împlinirea vârstei de 16 ani, pot fi membri ai unei organizații sindicale, fără a fi necesară încuviințarea prealabilă a reprezentanților lor legali.

^[1] Alin. (4) al art. 3 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 4 din O.U.G. nr. 42/2023.